

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 93/2018-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 28. februára 2018 predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej obchodnou spoločnosťou HKP Legal, s. r. o., Križkova 9, Bratislava, v mene ktorej koná konateľ a advokát Mgr. Peter Kubovič, pre namietané porušenie jej základného práva podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 11 P 94/2017 a postupom Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 8 CoP 342/2017 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED] [REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 20. februára 2018 sa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľka“), domáhala vydania nálezu, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie jej základného práva podľa čl. 41 ods. 4 ústavy postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“)

v konaní vedenom pod sp. zn. 11 P 94/2017 a postupom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 8 CoP 342/2017 a ktorým by zrušil uznesenie krajského súdu sp. zn. 8 CoP 342/2017 z 9. januára 2018 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Sťažovateľka zároveň požiadala, aby ústavný súd rozhodol o dočasnom opatrení a odložil vykonateľnosť uznesenia okresného súdu sp. zn. 11 P 94/2017 z 2. augusta 2017.

2.1 Zo sťažnosti a z príloh k nej pripojených vyplýva, že na základe návrhu [REDACTED] [REDACTED] otca maloletého (ďalej aj „navrhovateľ“), okresný súd uznesením sp. zn. 11 P 94/2017 z 2. augusta 2017 nariadil návrat maloletého [REDACTED] (ďalej len „maloletý“) do miesta jeho obvyklého pobytu – do [REDACTED]. Okresný súd zároveň uložil sťažovateľke (matke maloletého) povinnosť zabezpečiť navrátenie maloletého do troch dní od právoplatnosti uznesenia, a v prípade, že v súlade s týmto výrokom maloletého do [REDACTED] nevráti, povinnosť odovzdať ho otcovi po uplynutí tejto lehoty. Z odôvodnenia uvedeného uznesenia vyplýva, že okresný súd právny vzťah medzi účastníkmi konania posudzoval podľa Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí publikovaného v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 119/2001 Z. z. (ďalej len „Haagsky dohovor“), ktorého základným cieľom je zaistenie bezodkladného návratu dieťaťa protiprávne premiestneného alebo zadržávaného v niektorom zmluvnom štáte, pričom premiestnenie alebo zadržávanie dieťaťa sa považuje za neoprávnené vtedy, ak ním dôjde k porušeniu opatrovníckeho práva, ktoré nadobudla osoba, inštitúcia alebo ktorýkoľvek iný orgán buď spoločne, alebo samostatne podľa právneho poriadku štátu, na ktorého území malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním, a v čase jeho premiestnenia alebo zadržania sa toto právo aj skutočne vykonávalo buď spoločne, alebo samostatne, alebo by sa takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu či zadržaniu.

2.2 Sťažovateľka v priebehu konania pred okresným súdom uviedla, že do [REDACTED] sa vráti spolu s maloletým v januári 2018, pričom na uvedený účel si už zabezpečila letenku, avšak nechce sa vrátiť do spoločnej domácnosti s navrhovateľom. Potvrdila, že

písomný súhlas od navrhovateľa, aby mohla ostať s maloletým na území Slovenskej republiky, nemá. K dohode medzi nimi nedošlo.

2.3 Maloletý bol v predmetnom konaní zastúpený kolíznym opatrovníkom – Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny [REDACTED] (ďalej len „kolízny opatrovník“), ktorý navrhol, aby okresný súd nariadil návrat maloletého do krajiny obvyklého pobytu.

2.4 Vykonaným dokazovaním považoval okresný súd za preukázané, že obvyklý pobyt maloletého je v [REDACTED] kde sa narodil a kde je prihlásený do systému zdravotného poistenia. Maloletý má [REDACTED] občianstvo. Rodičia maloletého sú manželmi, v [REDACTED] žili v spoločnej domácnosti a na územie Slovenskej republiky pricestovali 26. mája 2017 z dôvodu plánovanej 6-týždňovej dovolenky. Do [REDACTED] sa mali všetci spoločne vrátiť 6. júla 2017, resp. 25. júla 2017, čo však sťažovateľka odmietla. Medzi rodičmi maloletého nedošlo k dohode, čo sa týka vycestovania maloletého mimo územia [REDACTED], a dohoda rodičov nebola nahradená ani súhlasom príslušného súdu v [REDACTED]. Okresný súd dospel k záveru, že sťažovateľka neoprávnene premiestnila a zadržáva maloletého na území Slovenskej republiky od 6. júla 2017, čo je porušením opatrovníckeho práva podľa právneho poriadku štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt pred únosom. V danom prípade rodičovské práva a povinnosti k maloletému po jeho narodení nadobudli obaja rodičia a do odchodu na plánovanú dovolenku na Slovensko ich aj spoločne vykonávali v spoločnej domácnosti v [REDACTED]. Opatrovnícke právo (ktoré zahŕňa najmä právo určiť miesto pobytu dieťaťa, pozn.) sa vykonáva spoločne vtedy, ak jeden z nositeľov rodičovských práv a povinností nemôže rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa bez súhlasu druhého nositeľa rodičovských práv a povinností. Sťažovateľka sama nemohla rozhodnúť o takej podstatnej záležitosti, akou je premiestnenie maloletého z územia [REDACTED] na územie Slovenskej republiky a potrebovala k tomu súhlas druhého rodiča. V konaní nebolo preukázané, že by otec so zmenou a zotrvaním maloletého na území Slovenskej republiky súhlasil a ani že by sťažovateľka o súhlas na vycestovanie požiadala príslušný súd v [REDACTED]

2.5 Okresný súd zároveň uviedol, že nepristúpil k výsluchu maloletého, keďže má len dva roky, preto s ohľadom na jeho vek a stupeň vospelosti nepovažoval výsluch maloletého za vhodný. V tomto veku maloletý nie je schopný chápať zmysel konania o navrátenie do krajiny obvyklého pobytu, ako ani samotný význam pojmu obvyklý pobyt, pričom výsluchom by bol vystavený neúmernej psychickej záťaži. Aj podľa vyjadrenia kolízneho opatrovníka, ktorý na základe návrhu sťažovateľky na nariadenie neodkladného opatrenia o zverenie maloletého do jej osobnej starostlivosti na adrese ■ 7. júla 2017 vykonal sociálne zisťovanie v domácnosti rodičov sťažovateľky, u ktorých sa s maloletým v tom čase zdržiavala, maloletý síce začal rozprávať, avšak vzhľadom na jeho vek nebol schopný vyjadriť svoj názor ani pochopiť prejednávajúcu vec, teda svoj návrat do krajiny obvyklého pobytu. Okresný súd Rožňava uznesením sp. zn. 7 P 200/2017 z 11. júla 2017 návrh sťažovateľky o nariadenie neodkladného opatrenia o zverenie maloletého do jej osobnej starostlivosti zastavil z dôvodu, že v danom prípade nie je daná právomoc súdov Slovenskej republiky vec prejednať a rozhodnúť.

2.6 Okresný súd návrhy sťažovateľky na doplnenie dokazovania zamietol, keďže z dosiaľ predložených dôkazov mal skutkový stav dostatočne preukázaný. Navrhované dokazovanie výsluchom svedkov (rodinných príslušníkov sťažovateľky) sa týkalo preukázania vzťahu medzi rodičmi maloletého, čo nebolo predmetom tohto konania. Z uvedeného dôvodu námietky sťažovateľky „*týkajúce sa rodinných príslušníkov a prostredia na území SR*“ v danom prípade nepovažoval za právne relevantné.

2.7 Vzhľadom na to, že sťažovateľka v priebehu konania tvrdila, že na územie Slovenskej republiky sa vrátila z dôvodu psychického a fyzického násillia zo strany navrhovateľa, okresný súd sa pri svojom rozhodovaní osobitne zaoberal aj tým, či existujú skutočnosti vylučujúce návrat maloletého do krajiny obvyklého pobytu podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru, ktoré však nezistil. Uviedol, že sťažovateľka žiadnymi listinnými ani inými dôkazmi nepreukázala, že by zo strany navrhovateľa došlo k fyzickému alebo k psychickému násilliu. Rozhodnutím o návrate maloletého do krajiny obvyklého pobytu by maloletý nebol vystavený fyzickej a duševnej ujme a ani nebol privedený do inej neznesiteľnej situácie. Podľa názoru okresného súdu si sťažovateľka musela byť vedomá

následkov svojho konania, ako aj toho, že svojím konaním zasiahne nielen do života maloletého, ale aj navrhovateľa. Bolo potrebné prispôbiť sa podmienkam života v zahraničí, a pokiaľ tieto sťažovateľke, resp. maloletému nevyhovovali, mala požiadať príslušný súd v [REDAKOVANÉ] o udelenie súhlasu s vycestovaním. Sťažovateľka mala dostatok času, pokiaľ chcela uvedenú situáciu riešiť. Skutočnosť, že nemala dostatok finančných prostriedkov, ju neospravedlňuje, pretože obaja rodičia majú tak práva, ako aj povinnosti.

2.8 Okresný súd v závere uznesenia konštatoval, že „vo výroku nebol nariadený návrat dieťaťa do krajiny jeho obvyklého pobytu bez prítomnosti matky. Práve naopak, súd rešpektuje jeho väzbu na matku, ktorá ho má do [REDAKOVANÉ] vrátiť. Nakoniec matka uviedla, že zvažuje návrh na rozvod manželstva v [REDAKOVANÉ] Matkine konanie možno vyhodnotiť ako vysoko účelové, nakoľko si musí byť vedomá, že takýmto konaním porušila rodičovské práva otca a viaceré právne predpisy oboch zainteresovaných štátov. Je nutné poukázať na fakt, že ak dôjde k rozpadu vzťahu rodičov, nedochádza tým automaticky aj k rozpadu vzťahu rodiča s dieťaťom.“

3. Na základe odvolania sťažovateľky krajský súd uznesením sp. zn. 8 CoP 342/2017 z 9. januára 2018 uznesenie okresného súdu ako vecne správne podľa § 387 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku potvrdil. V relevantnej časti odôvodnenia uvedeného rozhodnutia krajský súd poukázal na to, že právna úprava problematiky návrhu maloletých detí vo veciach medzinárodných únosov vychádza z Haagskeho dohovoru a nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností [ďalej len „nariadenie rady (ES)“], ktoré dopĺňa a vykonáva Haagsky dohovor a v niektorých aspektoch stanovuje členským štátom ešte prísnejšie povinnosti na účel urýchleného návratu detí do miesta obvyklého pobytu. „Pojem obvyklého pobytu, ktorý zaviedla do terminológie medzinárodného práva súkromného Haagska konferencia prostredníctvom dohovorov a nikdy ho nedefinovala, nevymedzuje ani zákony Slovenskej republiky. Nemožno ho stotožňovať s pojmom trvalý pobyt ani s pojmom bydlisko. Súd pri posúdení otázky, či má osoba obvyklý pobyt na území určitého členského štátu, musí brať do úvahy všetky relevantné skutočnosti konkrétneho prípadu. Pojem obvyklého pobytu dieťaťa však

zadefinoval rozsudok Súdneho dvora z 2. 4. 2009 vo veci C- 523/07 tak, že mu zodpovedá miesto, ktoré odzrkadľuje istú mieru začlenenia dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia. Na tento účel treba vziať do úvahy najmä trvanie, pravidelnosť, podmienky a dôvody pobytu na území členského štátu a presťahovanie rodiny do tohto štátu, štátnu príslušnosť dieťaťa, miesto a podmienky školskej dochádzky, jazykové znalosti, ako aj rodinné a sociálne väzby, ktoré dieťa udržiava v danom štáte.“. Preskúmaním uznesenia okresného súdu a konania, ktoré mu predchádzalo, dospel krajský súd k záveru, že okresný súd „riadne zistil skutkový stav, posúdil ho podľa správnych ustanovení Občianskeho zákonníka, Civilného mimosporového poriadku ako aj príslušných medzinárodných Dohovorov, v súlade s §-om 191 CSP vyhodnotil dôkazy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti, pričom starostlivo prihliadal na všetko, čo vyšlo za konania najavo, vrátane toho, čo uviedli účastníci, v dôsledku čoho je odôvodnenie napadnutého uznesenia presvedčivé a s jeho závermi sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje. Konajúci súd sa vysporiadal s námietkami matky uplatnenými v odvolaní, ktoré tvorili jej obranu už v priebehu konania na súde prvej inštancie a matka ani v priebehu odvolacieho konania neuviedla žiadne relevantné skutočnosti majúce za následok iné rozhodnutie vo veci. Na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia odvolací súd dodáva, že z vyjadrení účastníkov konania ako aj vykonaného dokazovania nepochybné vyplýva, že krajinou obvyklého pobytu maloletého je [REDAKOVANÉ] kde sa maloletý narodil a nepretržite žil v spoločnej domácnosti s obidvoma rodičmi až do príchodu na územie Slovenskej republiky z dôvodu plánovanej dovolenky. Maloletý je občanom [REDAKOVANÉ] má tam vytvorené vhodné a stabilné výchovné prostredie, svoju izbu, hračky a prostredie, ktoré dôverne pozná, ako aj sociálne a zdravotné zabezpečenie. Zdôrazňuje, že obaja rodičia majú rovnaké rodičovské práva a povinnosti k maloletému dieťaťu a rovnako tak maloleté dieťa má právo poznať a stretávať sa s obidvoma rodičmi, budovať si s nimi vzťah, pretože sa jedná o najbližšie osoby v jeho živote, má právo vyrastať v prostredí, ktoré dôverne pozná, kde sa narodil a je začlenený do sociálneho prostredia, a kde má možnosť rozvíjať svoj vzťah a citové väzby s rodičmi. Konštatuje, že matka pred príchodom na Slovensko neodišla zo spoločnej domácnosti, na Slovensko pricestovala v sprievode otca maloletého na plánovanú dovolenku, pričom mali zakúpené spoločné spiatocné letenky, maloletý má v domácnosti otca svoje osobné veci, hračky a detskú izbu, v dôsledku čoho možno

konštatovať, že boli splnené všetky materiálne predpoklady pre jeho návrat do krajiny jeho obvyklého pobytu v sprievode matky, ktorá má taktiež v spoločnej domácnosti svoje osobné veci a materiálne zázemie. Vzájomné konflikty medzi rodičmi a subjektívne dôvody matky pre zotrvanie na území Slovenska za účelom zabezpečenia si vhodných podmienok pre návrat do [REDAKOVANÉ] po odchode zo spoločnej domácnosti nie sú zákonným dôvodom pre vytrhnutie maloletého z jeho výchovného prostredia a nenariadenie návratu do krajiny jeho obvyklého pobytu resp. pre oddialenie jeho návratu. Matka maloletého má možnosť riešiť konfliktnú situáciu v manželstve ako aj otázku výchovy maloletého pred príslušnými orgánmi v krajine, kde má maloletý obvyklý pobyt v [REDAKOVANÉ] tak, aby neboli porušené práva otca ani najlepší záujem maloletého. K odvolacej argumentácii matky, že súd nevykonal ňou navrhované dôkazy odvolací súd dodáva, že do práva na spravodlivý proces nepatrí právo účastníka konania, aby sa súd stotožnil s jeho právnymi názormi, vykonal všetky ním navrhované dôkazy a stotožnil sa s jeho hodnotením, a teda za porušenie tohto základného práva nemožno považovať neúspech, resp. nevyhovenie návrhu v konaní. V tejto právnej veci súd prvej inštancie dôsledne vykonal dokazovanie zodpovedajúce dokazovaniu v konaní o nariadení návratu maloletého do krajiny obvyklého pobytu a úplne zistil skutočný stav, ktorý následne správne právne posúdil, pričom jeho skutkové a právne závery zjavne nie sú svojvoľné, neudržateľné a ani neboli prijaté v zrejmom omyle konajúceho súdu, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces. Úvahy súdu prvej inštancie týkajúce sa návratu do krajiny obvyklého pobytu maloletého dieťaťa nie sú svojvoľné, ale vychádzajú z ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu a príslušných ustanovení vnútroštátnych a medzinárodných právnych predpisov. K ďalším odvolacím námietkam matky ohľadom najlepšieho záujmu maloletého odvolací súd konštatuje, že je v najlepšom záujme maloletého žiť a vyrastať v blízkom a pravidelnom kontakte s oboma rodičmi, v mieste jeho obvyklého pobytu, preto so zreteľom na práva dieťaťa obsiahnuté v Dohovore o právach dieťaťa musia obidvaja rodičia, ktorí sa rozhodli, že sa ich dieťa narodí, bude vyrastať a teda nadobudne obvyklý pobyt v zahraničí, túto skutočnosť akceptovať a v záujme dieťaťa sa jej prispôbiť aj za predpokladu, že na ich strane resp. na strane jedného z nich nastala taká zmena pomerov, v dôsledku ktorej niektorý z rodičov nechce žiť v krajine, kde má dieťa obvyklý pobyt a na zmene pomerov miesta pobytu maloletého dieťaťa sa nevedeli dohodnúť.“.

4. Sťažovateľka v sťažnosti namieta, že rozhodnutia okresného súdu a krajského súdu zasahujú do jej práva na starostlivosť a výchovu maloletého, keďže nariaďujú návrat maloletého do [REDAKOVANÉ]. Porušenie uvedeného práva sťažovateľka odôvodňuje tým, že „toho času nemá možnosť zabezpečiť maloletému riadnu starostlivosť na území [REDAKOVANÉ] najmä z dôvodu jazykovej bariéry, keďže... neovláda anglický jazyk plynule, čo zjavne zhoršuje jej pozíciu pri uchádzaní sa o zamestnanie a taktiež pri komunikácii v [REDAKOVANÉ] vo všeobecnosti (napríklad s lekármi, úradmi, atď.). Sťažovateľka nemá v [REDAKOVANÉ] zabezpečené ubytovanie pre seba ani pre maloletého a do domácnosti svojho manžela sa odmieta pre rozpad vzťahu vrátiť. Naopak v Slovenskej republike Sťažovateľka má zabezpečené pre maloletého všetky potrebné veci pre starostlivosť oňho, na území Slovenskej republiky pre Sťažovateľku neexistuje jazyková bariéra a zároveň potencialita jej pracovného uplatnenia na území Slovenskej republiky je omnoho vyššia ako v [REDAKOVANÉ] čím sa Sťažovateľke ľahšie zabezpečí pokrytie finančných nákladov na jej život ako aj na život maloletého. Predmetné uznesenia obmedzujú Sťažovateľku na jej práve na výchovu a starostlivosť o maloletého, nakoľko po návrate do [REDAKOVANÉ] by sa Sťažovateľka dostala do pozície bezdomovca, čo by viedlo k okamžitému odobratiu maloletého z jej starostlivosti, alebo by musela maloletého odovzdať do starostlivosti manžela a vrátiť sa na územie Slovenskej republiky, čo by značne limitovalo možnosť jej styku s maloletým najmä s ohľadom na vzdialenosť medzi Slovenskou republikou a [REDAKOVANÉ] a finančnou náročnosťou cestovania medzi krajinami. Maloletý má len dva roky a vyžaduje si neustálu starostlivosť svojej matky, Sťažovateľky. U detí v tomto veku je nesporné, že potrebujú najmä starostlivosť svojej matky a oddelenie od nej im môže spôsobiť psychickú ujmu, čo by bolo v rozpore s najlepším záujmom maloletého, zákonom o rodine ako aj Dohovorom o právach dieťaťa. Maloletý je silno emocionálne naviazaný na Sťažovateľku, ako aj Sťažovateľka na maloletého, pričom realizácia predmetných uznesení by viedla k traumatizácii maloletého a Sťažovateľky, nakoľko toho času je maloletý zvyknutý na dennodenný kontakt so Sťažovateľkou a jeho prerušenie nie je v záujme maloletého. Manžel Sťažovateľky v [REDAKOVANÉ] pracuje celý deň, po práci chodí domov unavený a nie je v jeho možnostiach poskytnúť maloletému riadnu starostlivosť, ktorú si vyžaduje, čo je zjavne v rozpore s najlepším záujmom maloletého. Nízky vek dieťaťa a citová naviazanosť na Sťažovateľku vylučuje oddelenie Sťažovateľky od maloletého. Maloletý sa už viac ako osem

mesiacov nachádza na území Slovenskej republiky a integroval sa tu do prostredia. Individuálny záujem dieťaťa prevyšuje nad záujmom rodičov na výkone ich rodičovských práv a povinností, v tomto prípade je v individuálnom záujme maloletého poskytovanie riadnej rodičovskej starostlivosti a výchovy, ktorá mu v [REDAKOVANÉ] nedokáže byť zabezpečená.“

II.

5. Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd (každý) návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene, môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

6. Predmetom sťažnosti je námietka porušenia základného práva sťažovateľky na starostlivosť o maloletého a jeho výchovu zaručeného čl. 41 ods. 4 ústavy napadnutým postupom okresného súdu a krajského súdu v konaní o nariadenie návratu maloletého dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu v zmysle Haagskeho dohovoru“). Porušenie práva na spravodlivý súdny proces konajúcimi súdmi sťažovateľka v sťažnosti osobitne nenamietala.

K námietke porušenia základného práva sťažovateľky napadnutým postupom okresného súdu

7. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorými namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, je kvalifikovaná princípom subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o namietaných zásahoch rozhoduje len v prípade, že je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, že účinky výkonu tejto právomoci všeobecnými súdmi nie sú zlučiteľné so súvisiacou ústavnou úpravou alebo úpravou v príslušnej medzinárodnej zmluve. Zmyslom a účelom princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05). Zásada subsidiarity reflektuje aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

8. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd konštatuje, že na preskúmanie napadnutého postupu (aj rozhodnutia) okresného súdu bol v prvom rade príslušný krajský súd ako súd druhostupňový, ktorého právomoc predchádzala právomoci ústavného súdu bezprostredne preskúmať postup (aj rozhodnutie) súdu prvého stupňa v tejto veci, preto sťažnosť sťažovateľky v tejto časti odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie (podobne IV. ÚS 405/04, III. ÚS 133/05, III. ÚS 290/06, III. ÚS 288/07, III. ÚS 208/08, III. ÚS 72/09 a iné).

K námietke porušenia základného práva sťažovateľky napadnutým postupom krajského súdu

9. Úlohou ústavného súdu pri rozhodovaní o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05).

Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, II. ÚS 231/04).

10. Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi (čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa vyhláseného v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 104/1991 Zb.). Z rodičovstva vyplývajú nielen práva, ale aj povinnosti. Rodič, ktorý neoprávnene premiestni dieťa z miesta jeho obvyklého pobytu, zasiahne nielen do práv druhého rodiča (najmä jeho práva na starostlivosť o dieťa a jeho výchovu), ale aj do práv samotného dieťaťa, najmä práva byť vychovávané obidvomi rodičmi (čl. 7 a čl. 18 Dohovoru o právach dieťaťa), práva na to, aby nebolo nezákonne premiestnené do zahraničia a nevrátené späť (čl. 11 Dohovoru o právach dieťaťa), práva na nezasahovanie do jeho súkromného života, rodiny a domova (čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa), ako aj práva nebyť dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia (čl. 20 Dohovoru o právach dieťaťa).

11. V konaní o nariadenie návratu maloletého dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu podľa Haagskeho dohovoru ide o čo najrýchlejšie navrátenie dieťaťa tam, kde žilo v čase pred jeho medzinárodným únosom a kde môže byť v súlade s právom meritórne rozhodnuté o úprave pomerov k dieťaťu. Účelom konania o nariadenie návratu dieťaťa neoprávnene premiestneného z miesta jeho obvyklého pobytu, je zabezpečiť, aby o deťoch rozhodovali súdy štátu ich obvyklého pobytu. Takéto konanie má zároveň pozbaviť únoscú výhod, ktoré získal neoprávneným premiestnením dieťaťa. Skutočnosť, že v cudzine únosca nedosiahne vydanie rozhodnutia o opatrovníckych právach k dieťaťu a riskuje konanie o návrat,

by mala tiež pôsobiť preventívne a nabádať rodičov, aby sa nerozhodli uniesť dieťa a uprednostnili vyriešenie sporov o opatrovníckych právach v štáte obvyklého pobytu dieťaťa. Všeobecný súd v tomto konaní rozhoduje len o nariadení alebo nenariadení navrátenia dieťaťa do miesta jeho obvyklého pobytu (pod jurisdikciu tohto štátu); rozhodnutie súdu o navrátení dieťaťa do miesta jeho obvyklého pobytu nie je rozhodnutím o opatrovníckych právach, ani rozhodnutím o navrátení dieťaťa konkrétnej osobe, resp. rozhodnutím o oddelení dieťaťa od inej konkrétnej osoby.

12. Podľa § 123 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“) v konaní o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní podľa osobitného predpisu alebo medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná, súd rozhoduje, či premiestnenie alebo zadržanie maloletého bolo neoprávnené a či je daný niektorý z dôvodov na nenariadenie návratu maloletého. Podľa § 123 ods. 2 CMP súd vykonáva dokazovanie len v rozsahu potrebnom na zistenie skutočností podľa odseku 1.

13. Vychádzajúc z uvedeného sú všeobecné súdy v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) povinné v takomto type konaní zohľadňovať najlepší záujem dieťaťa, a teda nerozhodovať automaticky. Judikatúra ESLP porušenie práv v návratovom konaní subsumuje pod čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Povinnosti štátov dohovoru podľa čl. 8 dohovoru v oblasti medzinárodných únosov sa musia vykladať vo svetle požiadaviek Haagskeho dohovoru a Dohovoru o právach dieťaťa. Tento prístup si vyžaduje kombinovanú a harmonickú aplikáciu medzinárodných nástrojov s ohľadom na ich význam a dopad na ochranu práv detí a rodičov. Takýto prístup by nemal vyústiť do konfliktov a rozporov medzi rozličnými zmluvami za predpokladu, že súd je schopný plniť svoj účel, ktorým je zabezpečenie dodržiavania záväzkov Vysokých zmluvných strán dohovoru (rozsudok Veľkej komory ESLP vo veci X. proti Lotyšsku z 26. 11. 2013). Právo rozhodovať o opatrovníckych právach k dieťaťu má štát obvyklého pobytu dieťaťa a nie štát, v ktorom je dieťa unesené alebo zadržované (rozsudok ESLP vo veci R. S. proti Poľsku z 21. 5. 2015). Eliminujúce dôvody návratu maloletého dieťaťa do štátu, na ktorého území malo svoj obvyklý pobyt

bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním, podľa článku 13 písm. b) Haagskeho dohovoru musia byť vnútroštátnymi súdmi zistené a objasnené natoľko dostatočne, aby hrozba vážneho nebezpečenstva fyzickej alebo duševnej ujmy, prípadne neznesiteľná situácia z prikázaného návratu, boli s čo najvyššou mierou pravdepodobnosti vylúčené. Existencia vážneho nebezpečenstva podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru pritom nezahŕňa všetky nepríjemnosti spojené s nariadením návruhu, ale len tie, ktoré nemožno požadovať od dieťaťa, aby ich rozumne znieslo [rozsudok ESLP vo veci P. E. a R. F proti Portugalsku z 5. 2. 2015, ako aj rozsudok ESLP vo veci K. J. proti Poľsku z 1. 3. 2016, v ktorom ESLP navyše uviedol, že vzhľadom na skutočnosť, že to bola matka maloletého dieťaťa, ktorá odmietla jeho návrat do krajiny obvyklého pobytu, bolo na nej, aby preukázala tvrdenia o možných a konkrétnych rizikách podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru]. Výnimky na nariadenie návratu podľa Haagskeho dohovoru musia byť uplatňované striktne. Ujma, na ktorú poukazuje článok 13 písm. b) Haagskeho dohovoru, nemôže vzniknúť len z odlúčenia dieťaťa od rodiča, ktorý dieťa uniesol alebo ho neoprávnene zadržiava. Odlúčenie, nech je pre dieťa akokoľvek zložité, automaticky nespĺňa test existencie vážneho nebezpečenstva (rozsudok ESLP vo veci G. N. proti Poľsku z 19. 7. 2016).

14. *„Výnimky v zmysle čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru treba vykladať reštriktívne (už len z toho dôvodu, že vo svojej podstate idú proti hlavným cieľom Haagskeho dohovoru). Mali by sa preto využívať len v skutočne odôvodnených prípadoch. Ujma, ktorá je relevantná ako dôvod pre nenariadenie navrátenia dieťaťa do miesta jeho obvyklého pobytu, nemôže byť len bežná (teda taká, ku ktorej spravidla dochádza, keď dieťa nútené mení miesto svojho pobytu a prostredie, s ktorým sa už zžilo a cíti sa v ňom dobre), ale musí byť vážna a týkať sa podstatných okolností života dieťaťa. Podstatnou ujmom nie sú ale napríklad samotné negatívne dopady rodičovských nezhôd na dieťa. Pri rozhodovaní o návrhu na nariadenie návratu dieťaťa do miesta jeho obvyklého pobytu treba zistené skutočnosti posudzovať vo vzťahu k dieťaťu a jeho záujmom, lebo ono je subjektom, na ktorý má byť v konaní kladený najväčší dôraz. Výnimka, ktorá spočíva v hrozbe vážnej ujmy v zmysle uvedeného článku Haagskeho dohovoru, neposkytuje súdu štátu, do ktorého bolo dieťa unesené, možnosť zvažovať, kde bude dieťa spokojnejšie alebo šťastnejšie;*

rozhodnutie o tom je vyhradené konaniu vo veci starostlivosti o dieťa pred súdom štátu, kde malo dieťa pobyt pred únosom.“ (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 176/2015 z 27. apríla 2015).

15. Odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového súdu a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (m. m. II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08, IV. ÚS 350/09), pretože prvostupňové a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok.

16. Ústavný súd konštatuje, že krajský súd pri svojom rozhodovaní skúmal relevantné aspekty pre rozhodnutie o návrhu navrhovateľa na návrat maloletého do [REDAKOVANÉ]. Dospel pritom k záveru, že krajinou obvyklého pobytu maloletého bezprostredne pred premiestnením bola [REDAKOVANÉ] [čl. 3 písm. a) Haagskeho dohovoru], a poukázal na skutkové okolnosti a kritériá, na základe ktorých dospel k tomuto záveru. Vysporiadal sa s otázkou, či premiestnenie maloletého na územie Slovenskej republiky predstavovalo porušenie opatrovníckeho práva, pričom uviedol, že opatrovnícke právo k maloletému nadobudol navrhovateľ zo zákona – narodením maloletého ako jej otec a zároveň manžel sťažovateľky. Uviedol skutkové okolnosti, na základe ktorých dospel k záveru, že navrhovateľ svoje opatrovnícke právo voči maloletému aj reálne vykonával, a taktiež uviedol okolnosti, z ktorých je zrejmé, že navrhovateľ sa s premiestnením a zadržiavaním maloletého na území Slovenskej republiky nezmieril a ani s ním nesúhlasí [čl. 13 písm. a) Haagskeho dohovoru]. Krajský súd sa vysporiadal aj s otázkou, či je daná existencia dôvodov, pre ktoré by nenariadil návrat maloletého. Z odôvodnenia uznesenia krajského súdu vyplýva, že sa vysporiadal s otázkou, či je možné a vhodné vypočúť maloletého k otázke návratu, pričom vzhľadom na jeho nízky vek a stupeň vospelosti dospeli k záveru, že maloletého k uvedenej veci vypočúť nemožno. Rovnako tak sa vysporiadal s návrhmi sťažovateľky na vykonanie dokazovania, pričom uviedol predovšetkým to, že predmetné dôkazy a skutočnosti, ktoré nimi mali byť objasnené, presahovali predmet konania o návrate.

17. Z rozhodnutí okresného súdu aj krajského súdu možno podľa názoru ústavného súdu vyvodiť, že v nich dali odpoveď na všetky podstatné otázky, ktoré mali pre návrat

maloletého do miesta obvyklého pobytu zásadný význam, pričom vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi všeobecných súdov na strane druhej je logický. Pokiaľ vo veci konajúce všeobecné súdy v odôvodnení svojich rozhodnutí uviedli, z ktorých dôkazov vychádzali, akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadili a ako vec právne posúdili, pričom odôvodnenie ich rozhodnutí je presvedčivé, námietky sťažovateľky uvedené v bode 4 tohto uznesenia samy o sebe nemôžu mať za následok prijatie záveru o tom, že jej bolo upreté právo na starostlivosť o maloletého a jeho výchovu.

18. Ústavný súd zastáva názor, že konajúce súdy vo svojich rozhodnutiach odôvodnili svoje závery týkajúce sa nariadenia návratu maloletého do [REDAKOVANÉ] dostatočne, preto ich nepovažuje za zjavne neodôvodnené. Odôvodnenie týchto rozhodnutí predstavuje adekvátny podklad pre výrok uznesenia okresného súdu o nariadení návratu maloletého a súvisiacich výrokoch, ako aj ich potvrdenie krajským súdom. Rovnako tak aplikácia a výklad príslušných ustanovení Haagskeho dohovoru, nariadenia rady (ES) a Dohovoru o právach dieťaťa konajúcimi súdmi rešpektuje zmysel a účel, za ktorými boli prijaté, preto ani právne závery okresného súdu a krajského súdu nepovažuje ústavný súd za arbitrárne. Postup konajúcich súdov v predmetných konaniach, ako aj ich rozhodnutia boli v súlade s procesnoprávnymi a hmotnoprávnymi predpismi konania v uvedenej občianskoprávnej veci.

19. Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade niet žiadnej spojitosti medzi napadnutým postupom krajského súdu a namietaným porušením základného práva sťažovateľky podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, preto sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

20. Ústavný súd poznamenáva, že sťažovateľka by predovšetkým v záujme dieťaťa i svojom mala eliminovať negatívne dôsledky návratu svojho maloletého syna do [REDAKOVANÉ]. V danom prípade je potrebné rešpektovať záujem maloletého o kontakt s otcom a jeho opatrovnícke právo (právo styku) nemožno negovať, teda ani ignorovať, ani popierať. Ďalšie otázky, ktoré zjavne presahujú rámec konania o návrate, t. j. rozvod manželstva

sťažovateľky a navrhovateľa, ako aj úprava výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému budú predmetom konania príslušných súdov v [REDACTED]

21. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľky uvedenými v petite nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. februára 2018